

تقسیمات قرآنی و سور مکی و مدنی / محققان: دکتر حمیدرضا مستفید، کریم دولتی -- تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی؛ سازمان چاپ و انتشارات: مرکز طبع و نشر قرآن جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۲.  
[۲]، ۱۱۵ ص: جدول.

ISBN 964 - 422 - 738 - 7

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیبا.

Quranic Devisions and Meccan and Medinite Chapters

عنوان به انگلیسی:

۱. قرآن - سوره‌ها و آیات. الف. مرکز طبع و نشر قرآن جمهوری اسلامی ایران. ب. ایران. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی؛ سازمان چاپ و انتشارات.

۲۹۷/۱۵۷

BP ۷۱ / ت ۷

۸۴-۱۹۹۶۷ م

کتابخانه ملی ایران

۱۳۸۲

تقسیمات قرآنی و سور مکی و مدنی

---

**Quranic Devisions and Meccan  
and Medinite Chapters**

محققان: دکتر حمیدرضا مستفید، کریم دولتی

---

تهران ۱۳۸۲

## تقسیمات قرآنی و سور مکی و مدنی

طراحان: اعضای شورای تحقیق: ابراهیم پورفرزب (مولایی)، عبدالرسول عبایی، حجة الاسلام محمدرضا شهیدی پور، ابوالفضل علامی میانجی، دکتر حمیدرضا مستفید، سید مهدی سیف، کریم دولتی و دکتر سیدحسین مرعشی

محققان: دکتر حمیدرضا مستفید، کریم دولتی  
ویراستار ادبی: محمدمهدی عقایی  
طرح روی جلد: محمدعلی ذبیحی  
ناظر چاپ: علی فرازنده خالادی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی:  
سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

چاپ اول: زمستان ۱۳۸۴  
شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ است.

شاپک ۷ - ۷۳۸ - ۲۲۲ - ۹۶۶  
ISBN 964-422-738-7

چاپخانه، انتشارات و پخش:

کیلومتر ۴ جاده مخصوص کرج - نشس سه راه شیشه مینا - تهران ۱۳۹۷۸۱۵۳۱۱  
تلفن: (چهار خط) ۴۴۵۱۳۰۰۲ نمابر: ۴۴۵۱۴۴۲۵  
انتشارات: ۴۴۵۲۵۴۹۵ پخش: ۴۴۵۲۹۶۰۱ نمابر پخش: ۴۴۵۲۹۶۰۰

فروشگاه شماره یک:

خیابان امام خمینی - نشس خیابان شهید میردامادی (استخر) - تهران ۱۳۷۹۱۳۱۴۵ تلفن: ۶۶۷۰۴۶۰۶

فروشگاه شماره دو:

نشر زلال - خیابان انقلاب - خیابان ۱۶ آذر - تهران ۱۴۱۷۹۳۵۸۱۴ تلفن: ۶۶۴۱۹۷۷۸

فروشگاه شماره سه:

نشر کارنامه - خیابان شهید باهنر (نیاوران) - رویروی کامرانیه شمالی - شهر کتاب - تلفن: ۲۲۳۸۵۹۶۹

نشانی سایت اینترنتی:

WWW.PPOIR.COM

سلسله نگارش‌های علوم قرآنی - ۴

تقسیمات قرآنی

و

سور مکی و مدنی

## فهرست اجمالی

|                 |   |
|-----------------|---|
| پیش‌گفتار ..... | ۵ |
|-----------------|---|

### بخش یکم: تقسیمات در قرآن

|             |   |
|-------------|---|
| مقدمه ..... | ۹ |
|-------------|---|

#### فصل یکم

|                                                  |    |
|--------------------------------------------------|----|
| تقسیمات قرآنی و معانی آنها .....                 | ۱۳ |
| پیشینه پیدایش تقسیمات .....                      | ۱۹ |
| سبب تقسیم‌بندی و نام‌گذاری جزء و حزب و ورد ..... | ۲۴ |
| انواع تقسیمات .....                              | ۲۵ |

#### فصل دوم

|                                                                        |    |
|------------------------------------------------------------------------|----|
| مقایسه تقسیم‌بندی مصاحف رایج .....                                     | ۴۱ |
| جدول تقسیمات اجزاء و احزاب قرآن کریم بر اساس منابع و مصاحف مشهور ..... | ۴۲ |
| نتایج .....                                                            | ۵۷ |
| جدول تقسیمات اجزاء و احزاب قرآن کریم .....                             | ۵۸ |

### بخش دوم: سور مکی و مدنی در قرآن

|             |    |
|-------------|----|
| مقدمه ..... | ۶۵ |
|-------------|----|

#### فصل یکم

|                                         |    |
|-----------------------------------------|----|
| تعاریف .....                            | ۶۹ |
| ملاک اطلاق صفت مکی یا مدنی به سور ..... | ۷۲ |
| راه شناخت سور مکی و مدنی .....          | ۷۳ |

#### فصل دوم

|                                                 |     |
|-------------------------------------------------|-----|
| بررسی شواهد مکی و مدنی بودن سور قرآن .....      | ۷۷  |
| توضیح در مورد مکی و مدنی بودن برخی از سور ..... | ۸۲  |
| فهرست‌ها .....                                  | ۱۰۳ |

## پیش‌گفتار

مرکز طبع و نشر قرآن جمهوری اسلامی ایران برای انجام تحقیقات در زمینه موضوعات مربوط به کتابت قرآن کریم و تهیه مصحف جمهوری اسلامی ایران، در سال ۱۳۷۴ تأسیس گردید.

این مرکز، با بهره‌گیری از اساتید برجسته قرآنی کشور، تحقیقاتی را در خصوص رسم‌المصحف (نگارش ویژه کلمات قرآن)، ضبط‌المصحف (علامت‌گذاری حروف و کلمات قرآن)، وقف و ابتداء، ترجمه و مفاهیم قرآنی و ... انجام داده و برنامه‌های گسترده‌ای را نیز در دست اقدام دارد.

نوشتار حاضر که پس از مباحث مربوط به رسم‌المصحف و ضبط‌المصحف، چهارمین عنوان از سلسله نگارش‌های علوم قرآنی است، حاصل تحقیقات محققان این مرکز و شامل این دو مبحث است: «تقسیمات در قرآن» و «سور مکی و مدنی در قرآن».

این مباحث، علاوه بر این‌که از لحاظ علمی برای علاقه‌مندان به علوم قرآنی و اساتید و دانشجویان قابل استفاده خواهد بود و در سال‌های اخیر کم‌تر تحقیقاتی در خصوص آن‌ها انجام شده است، در چاپ مصاحف نیز اعمال شده، مورد استفاده عموم مردم قرار خواهد گرفت.

در این جا لازم می‌دانیم از تمام عزیزانی که ما را در انجام تحقیقات و تهیه و تنظیم این اثر یاری نموده‌اند، تشکر و سپاسگزاری کنیم.

بخصوص از اعضای محترم شورای تحقیق مرکز که با صرف وقت و دقت نظر، ما را در

تهیه هر دو بخش این اثر یاری نموده‌اند، قدردانی می‌کنیم؛ اساتید محترم آقایان: ابراهیم پورفرزب (مولایی)، عبدالرسول عبایی، حجة الاسلام محمدرضا شهیدی پور، ابوالفضل علامی میانجی، دکتر حمیدرضا مستفید، سید مهدی سیف و کریم دولتی. همچنین از جناب آقای دکتر امیر محمود کاشفی و آقای محسن بادپا که در مراحل نخستین این دو تحقیق در شورای یاد شده عضویت داشته‌اند، تشکر می‌شود.

امید است که این نوشتار مورد توجه و استفاده خوانندگان محترم قرار گرفته، ما را از دعای خیر و همچنین نظریات ارزشمند خویش بهره‌مند کنند.

معاونت تحقیقات

مرکز طبع و نشر قرآن جمهوری اسلامی ایران